Ч. 24 (12.390). Львів, субота 1. лютого 1930. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло", Львів.

Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Чвертьрічно	15·00 „
Піврічно	27·50 „
Річно	55·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Руминії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 28-26.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„Невтральні" кооператори.

Львів, 31. січня 1930.

Перед нами летючка, заадресована „до всіх українських кооператорів". Летючка має за завдання підготовити „всіх" кооператорів до загальних зборів Ревізійного Союзу Українських Кооператив. Підготовка ця робиться в летючці при допомозі „освідомлювання" також „усіх" кооператорів про хиби й недомагання теперішньої кооперації та про великі її суксеси в тому випадку, як рішаючий вплив на її розвиток добудуть автори летючки.

Тепер, каже летючка, щезла в кооперації внутрішня гармонія, бо „деякі політичні угрупування поставили собі за ціль опанувати кооперацію для того, щоби зробити з неї базу для поширювання своїх політичних впливів". Щоби на далі не допустити до таких явищ, автори летючки інформують, що в тій цілі „гурт кооператорів, без ріжниці партійної приналежности, отже людей, яких єднає спільність поглядів на ціль кооперації та методи, якими вона повинна користуватися, відбув в дні 5. січня ц. р. нараду у Львові, а 12. січня ц. р. другу нараду в Станиславові і вирішив звернутися до всього кооперативного загалу з закликом до направи нездорових відносин. Вбачаючи головною причиною лиха змагання певних некооперативних, політичних чинників до підчинення собі кооперації, названий гурт кооператорів рішив виставити як першу засаду свого обєднання засаду **партійної невтральности кооперації**".

Далі летючка „пропагує" аж **тринацять кооперативних „засад"**, які „невтральні" кооператори хочуть провести в життя. Найважнішою з тих „засад" є збереження в кооперації демократичного принципу, як рівноважника теперішньому „диктаторству", що нібито „вселилося" в неї. Демократичний принцип мав би проявитися передовсім у тім, щоби в кооперацію ввести „систему пропорційного заступництва після листи", з тим, „що на листах (кандидатів на провідні становища в кооперації! — Ред.) повинні стояти тільки фахові та ідейні одиниці".

Цю знаменну летючку підписали „за комітет прихильників невтральности кооперації" такі різко „невтральні" діячі: **д-р О. Ладика, М. Обрізків та інж. Ів. Семків.** Іншими словами: представниками „засади партійної невтральности" в кооперації стали радикали з інтернаціоналістами комунофільської породи.

Офіціяльний орган радикалів „Громадський Голос" з 18. січня ц. р. дає у статті „За партійну невтральність у кооперації" деякі пояснення до тієї летючки. Насамперід: кого розуміють радикали під тими „політичними угрупуваннями", що „поставили собі за ціль опанувати кооперацію"? Отже на це „Гр. Голос" відповідає в названій статті, що **„клерикальний табор разом зі своїми рабами (у нас вони зовуться ундистами)" хоче опанувати кооперацію, бо „нині вже за мало амвони і сповідальниці".** В черговому числі „Гром. Голосу" в замітці „Партія командує" читаємо, що УНДО поборює в кооперації **„цілу здорову кооперативну опозицію, яка має вже досить господарки партійної ундівської фамілії".**

З наведеного ясно, що радикали, патентовані націоналісти і прононсовані принціпіялісти в ділянці національної політики і взагалі на цілому полі національного життя, пішли тут на тактичний компроміс з інтернаціоналістами тільки на те, щоби боротись у негідний спосіб з УНДО-м на кооперативному полі. І не тільки на кооперативному, але й — як це виказали заг. збори коломийської філії „Просвіти" — також на освітньому.

Українське Національно-Демократичне Обєднання — як загально відомо — ніколи не вводило політики до кооперації, ніколи не стояло на становищі монопольности впливів на хід і розвиток кооперації і все давало змогу працювати при кооперативних варстатах усім людям доброї волі. Зате від кількох літ вводять свою партійну політику до кооперації і до всіх інших установ не хто інший, тільки радикали. При тім не цураються вони навіть спілки зі сельробами чи комунофілами, які ціль і завдання кооперації розуміють цілком інакше від радикалів. Радикали мають при тім ще й стільки сміливости, що на далі реклямують себе авґурами принциповости в нашому життї, прикриваючи свою неприродну спілку з комунизуючими чинниками нефортунною фразою про „партійну невтральність у кооперації".

Творення т. зв. „здорової кооперативної опозиції" до спілки зі сельробами в наших кооп. установах є нічим іншим, тільки визовом для всіх відданих досі великій ідеї національної кооперації чинників, що постійно зберігали справжню невтральність у кооперативних справах. За те радикальний орган обкидував їх з правила зневагами та відсуджував від відданости чистій кооперативній ідеї. Коли досі кооперативні діячі, що належать до УНДОбєднання, ніколи не кермувались партійними інтересами в кооперації, то напевно не будуть ним кермуватися і тепер, навіть по радикально-сельробівському визові. Але коли вже дійшло аж до летючок, що мають за завдання тільки ослаблювати й розкладати кооперативний рух, то завданням наших діячів і не тільки завданням, але й категоричним наказом є боронитися проти розкладу та працювати над збільшенням і поглибленням кооперативної консолідації. З усього треба робити своєчасно належні висновки. І ми певні, що покликані чинники їх зроблять та проведуть у життя принцип направду чистої невтральности в українській національній кооперації.

Право і льояльність.

Зміст промови посла д-ра І. Блажкевича на конституційній комісії дня 28-го січня 1930 р. в дискусії над проєктами зміни конституції.

На вступі слід спростувати хибний погляд урядових і деяких соймових кол, немовто Український Клюб зложив заяву, що справа ревізії конституції його зовсім не торкається і не цікавить. Голова Клюбу заявив лише, що передовсім належить приноровляти обовязуючу конституцію до громадян української національности, далі заявив голова Клюбу у своїй промові з дня 5. грудня 1929 р., що українців менше цікавить боротьба між польськими політичними ґрупами, оскільки та боротьба є боротьбою за владу, але оскільки мова йде тепер про саме істнування парляментарного устрою в Польщі, то українці *будуть обороняти парляментарний устрій.*

Відношення справи ревізії конституції до українського питання в Польщі таке, що ані Клюб ББ ані правительство своєї програми в українській справі ясно не окреслили. Вправді премієр Бартель у своєму експозе посвятив одно речення національній проблємі, але і це речення своїм змістом нічого не має спільного з розвязкою національного питання в Польщі. Премієр Бартель заявив, що льояльні громадяни без ріжниці віри чи національности можуть користати з усіх прав і привілеїв, випливаючих з конституції. На це належить зауважити, що передовсім до громадян української національности постанов конституції не приноровлюється; що українські посли доказали в численних своїх промовах як на пленумі сойму так і на комісіях. Одначе, колиб навіть українські громадяни були трактовані щодо своїх індивідуальних прав нарівні з громадянами поляками, *то це не є жадною розвязкою національного питання.* Засада, що всі громадяни є рівні перед правом без огляду на расу, віроісповідання чи національність обовязує всюди і має приноровлення також у державах, в яких національне питання зовсім не істнує. Прецінь навіть у скандинавських державах, де нема національного питання, якщо знайдеться якийнебудь громадянин іншої національности, то і йому не шкодить та чужа національність користати зі всіх громадянських прав. Навіть поляк чи українець по національности, що є напр. громадянином у Франції чи Англії, може користати зі всіх громадських і політичних прав нарівні з французами чи англійцями, але це зовсім не має нічого спільного з національним питанням, так само, як не має нічого спільного з цим питанням обставина, що після обовязуючих польських законів громадянин українець може нарівні з поляками користати навіть у Познанщині зі всіх громадянських прав. При розвязці національного питання річ іде не лише про індивідуальні права прислугуючі громадянам непольської національности, але про права цілого непольського населення, передовсім українського населення, що компактною масою заселює полудневосхідні землі польської держави. Річ іде про сотворення таких правних умовин, які далиб тому населенню зберігти свою національну самостійність і розвивати свою культуру на всіх ділянках життя, користати з публичних фондів відповідно до потреб цього населення і завідувати цими фондами відповідно до тих потреб та через власні орґани. Очевидно, що й це не було би дефінітивною розвязкою українського питання, бо його розвязка лежить у площині міжнародній.

Одначе премієр Бартель не признає українцям права користати з конституційних прав без застережень, бо він признає це право лише під умовою льояльности. Не має це жадної основи ані у приписах закону, ані в льоґічному розумуванні. Передовсім не знати, що належить розуміти під поняттям льояльности. Якщо льояльністю є перестерігання законів, все одно з якого мотиву, то це вистарчає вповні до рівного користання з усіми іншими громадянами з усіх прав випливаючих з істнуючих законів. Ба, що більше, кожний громадянин має право користати з законів без огляду на те, чи він інші закони перестерігає чи ні. Якщо він такий закон ломить, то підпадає карі, але не тратить через це права користати з прав, які йому належать на основі істнуючих законів. Навіть найбільший злочинець має право користати з охорони його майна, життя, має право уживати своєї мови, і то навіть перед тим судом, котрий його на смерть засуджує і т. д. Словом, громадянин користає з прав безумовно а не під умовою перестерігання якихнебудь інших законів. Коли премєр Бартель ставить якунебудь вимогу для українців як передумову користання ними з польських законів, то ця вимога і таке становище не має жадної правної основи.

Якщо під льояльністю розуміти позитивне чуттєве відношення громадян до держави, то ця справа взагалі не належить до ділянки права. Жадна держава і жадний порядок правний не вимагає якогось чуття від горожан, вимагає лише послуху для закону. Тим менше можна вимагати льояльности від українців, коли приналежність їх до польської держави є наслідком не свобідно висловленої волі, а програної війни

(В цьому місці промови д-ра Блажкевича, посол Ст. Стронський з ендеції робить увагу, що заява правно-державна українців у соймі суперечить обовязуючим польським законам. На це д-р І. Блажкевич відповідає, що програма соціялістів спирається на скасуванні приватної власности, хоча ця інституція є угольним каменем обовязуючого устрою, а прецінь з тої причини не виключається соціялістів від користання з прав і від політичного життя. Українці щиро і отверто висказали свою найдальше йдучу програму, і з цієї причини не можуть втратити права до боротьби в дорозі легальній. Ця відповідь замітно збентежила Стронського, який нічого уже не сказав.) Вимога льояльности є повторенням старої російської вимоги „благонадьожности". Над „благонадьожністю" перейшли вже всі до дневного порядку, дайтеж собі спокій з „льояльністю".

Посол Лєхніцький з ББ підніс у своїй промові, що ревізія конституції згідно з пляном ББ принесе зміцнення влади, яка приступить тоді до розвязки національного питання. Це є хибний погляд, раз тому, що розвязка національного питання не є справою виконавчої влади, хочби як сильної, але вимагає створення правних передумов, подруге сильна виконавча влада не лише не розвяже національного питання, але, навпаки, питання це загострить, як це видимо вже на примірі нинішніх днів. Сильна влада захоче також від національних меншин сильного послуху, а репрезентантами тих меншин уважати буде ті одиниці, які сильному урядові будуть послушні, а не тих, котрих вибирає загальна воля населення. Лише при парляментарному устрою зможе ця воля населення найти свій відповідний вислів.

Проєкт лівиці старається ближче приступити до розвязки національного питання, але спосіб, в який це робить, зраджує нещирість авторів і є позбавлений всякого змісту. Проєктований припис в ст. 109 говорить лише, що закони у будучині означать крут автономії для тих земель, які заселені мішаним населенням. Не сказано, ані коли цей закон має увійти в життя, ані який має бути зміст тієї автономії, ані для яких земель вона призначена, бо національно мішаними територіями є всі землі польської держави; в проєкті лівиці нема чейже згадки про те, що автономія має відноситися до земель, в яких непольська національність творить більшість. Тому проєктована постанова позбавлена всякого правного змісту.

Відповідаючи на виводи проф. Вінярського з ендеції на тему нездібности національних меншин до автономічного життя, слід зазначити, що українці вже дали доказ здібности до найвищої форми публичного життя, себто власного державного життя, а вже у передвоєнних часах брали участь у самоврядному життї на терені Галичини. Поляці взагалі признано Східну Галичину під умовою заведення там „автономічного устрою", сама Польща ще перед 1922 роком видала закон про самоврядування 3-х воєвідств Східної Галичини, а після реферату посла Недзялковського, посол Дубанович, провідник польської крайньої лівиці в 1922 р., виготовив проєкт територіяльної автономії для Східної Галичини. Діло йшло тоді про признання Східної Галичини Польщі. Коли рада амбасадорів признала Польщі Східну Галичину, тоді поляки про все це забули. Поступлено після приповідки „коли трівога, то до Бога, а по трівозі забув о Бозі".

З повищого виходить, що ніодин з проєктів навіть у частині не розвязує національного питання, а навпаки проєкт ББ *звернений своїм вістрям проти т. зв. національних меншин.* Вистарчить згадати, що проєкт цей містить вимогу підпису 78 послів під всякий внесок, чи навіть інтерпеляцію! В практиці відібрало би це українським послам всяку ініціятиву на соймовім терені і не дало би нам можности користуватися інтерпеляціями. Нові приписи про недоторканість послів зробили би неможливою всяку діяльність українських послів як поза соймом, так у соймі. Є це для нас справа першорядної ваги, а не справа підрядна, як виводив пос. Недзялковський. Українці всіма силами будуть боротися проти змін конституції в тому дусі, як цього хоче ББ. Щодо поодиноких постанов конституції, пропонованих лівицею, займе Клюб відповідне становище у спеціяльній дебаті.

Проти Масарика.

З Праги пишуть, що б. міністр Стшібрний виступив на зборах фашистів з промовою, в якій гостро критикував політику Масарика та доказував, що Масарик намагається захопити в свої руки диктаторську владу. Стшібрний висловив надію, що армія піддержить фашистівський рух в Ч. С. Р.

В справі зльокавтованих службовиків.

Українська Парляментарна Репрезентація в часі нарад над бюджетом держави на 1930-31 рік обороняла у бюджетовій комісії права зльокавтованих службовиків. Українські посли, що промовляли над бюджетами поодиноких міністерств, вказували справу неприняття до служби службовиків б. австрійської держави української національности в поодиноких дикастеріях.

Щоби запевнити в бюджеті гроші на виплату зльокавтованим емеритур згідно з постановами віденського договору пос. Целевич поставив в справі признання емеритур слідуючі внески:

1) збільшити емеритури цивільних службовиків на міліон золотих. Ця підвишка має припасти: зльокавтованим службовикам б. австрійської монархії української народности, котрим належить емеритура на основі віденського договору;

2) збільшити військові емеритури на 500.000 зол. для професійних військових і старшин б. австрійської монархії, яких не принято до служби, та яким належить емеритура на основі віденського договору;

3) збільшити емеритури на 1 міліон зол. для службовиків державних залізниць б. австрійської монархії, яким належить емеритура на основі віденського договору.

Представник міністерства скарбу, мотивуючи тим, що віденського договору ще не ратифікувала Югославія, спротивився цим внескам. Після промови пос. Целевича *бюджетова комісія 16 голосами проти 9 рішила признати 1 міліон зол. на емеритури для цивільних, а 500.000 зол. для військових службовиків, яким належить емеритура на основі постанов віденського договору.*

Представник міністерства залізниць заявив до того внеску, що міністерство в загальній сумі преліміноваиих емеритур вже взяло під увагу емеритури, які буде змушене виплатити службовикам залізниць на основі постанов віденського договору. Супроти такого становища міністерства залізниць, внесок про признання 1 міліона зол. на емеритури для зльокавтованих залізничників завернено назад.

Рівночасно повідомляється цією дорогою зльокавтованих залізничників, що на основі постанов службової прагматики з дня 8. липня 1929 р. всі *зльокавтовані службовики залізниці мусять до кінця лютого ц. р. внести прохання о признання їм емеритури, бо коли цього в означеному речинці не зроблять, втратять всяке право до емеритури.*

Приняті в комісії внески мусить ще ухвалити сойм. **Посол В. Целевич.**

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ 22)

Сміх землі.

Біля десятої години приїхав Семенюк.

Голянівський слухав і думав:

— Яка ріжниця між нею й Лідою!

Дійсно, пожежа вибухла в тому селі, де він був на ревізії, і дійсно горів поміщичий двір.

— Чи правда, що підпалили селяни?

Семенюк махнув рукою й сів за стіл.

— Стара історія. Коли в кого з них навіть трапиться нежить, то й це приписують злій волі селян. Якийсь форналь кинув папіроску й загорілось. Інша річ, як селяни поставились до пожежі.

Семенюк їв, запивав чаєм і в міжчасі говорив:

— А сміялися на пожежі здорово! Добре, що тебе там не було, — звернувся до Голянівського, — напевне збожеволів би від цього сміху. Навіть у мене проходили мурашки по тілі.

— Чого-ж сміялися? — спиталася Олена. — Що сталося?

— Нічого не сталося. Горіли величезні забудовання. Все стояло в полумі. Звичайно, зігнали селян гасити. Працювали гаками. Носили воду. А через те, що було весело, то й жартували та сміялися. „Ну, хлопці, гаком, усі разом!" Схопить десяток рук. Потягнуть, як геркулеси. І ба-бах! Стовп іскр, полумя. Та грім сміху: „Ха-ха-ха!" Видко було, що з приємністю розривали будівлі, засуджені на жертву пожежі.

По обличчу Олени пройшла тінь не то суму, не то сорому.

— Невже наші селяни такі нечулі?..

Семенюк підвів голову від тарілки й блиснув очима:

— Такі самі, як і інші: не гірші й не кращі. Так само на їхньому місці сміялисяб селяни і німецькі, і французькі, і інші. А може ще й гірше, бо наш селянин занадто мягкий. От москаль на його місці посміявсяб не так.

Ковтнув чаю й засміявся:

— А сміялися сильно! Нерви Голянівського напевне не витрималиб. Показав би пятки!

XXVIII.

Пробила одинацята. Голянівський підвівся.

— Час додому. Може ти проведеш мене?

Семенюк зрозумів, чого він хоче: оповісти про Лідію.

— Може іншим разом?

— Ні, мусиш сьогодні, бо виїзжаю на село. Ходім-же!

— Біла з тою гарячою шляхтою! Що-ж, ходім.

Якийсь час ішли мовчки. Семенюкові дуже не хотілося починати цю неприємну розмову.

— Жду, — підштовхнув його Голянівський, — починай.

Семенюк узяв його під руку.

— Справа ось у чому. В селі, де я інструктував кооперативу, живе старий дивак, бувший дяк чи щось...

— Священик? — поправив Голянівський.

— Хіба-ж ти його знаєш?

— Я був у нього.

— І може він оповідав тобі про дочку?

У голові Голянівського загули дзвони, світ пішов обертом.

— Значить Ліда його дочка? — тихо спитав.

— Так. Її взяла під свій вплив якась стара черниця, тепер уже небіжка. Мала велику силу гіпнотизму й цілковито спаралізувала її волю щодо віри й національности. У цій царині вона неначе сновида...

Ішли мовчки. Вулиці Луцька були пусті, повітря вогке — збіралося на дощ. Вогні видавалися брудними. Взагалі вечір не настроював на веселий тон.

Семенюкові стало жаль Голянівського.

— Невже так і пропаде українська душа? — промовив.

— А тобі йде про її душу? Тисячі таких душ пропадають, і ти за них не турбуєшся. А над нею розчулився

— Тут що іншого

— Кохання?

— Не розумієш, у чому річ. Тут — порода, краса, грація, вогонь! А рухи, а лінії! Ось що!

— А ренегатство, — холодно підчеркнув Семенюк. — Найкраща зрадниця — все-ж зрадниця. Памятаєш війну? Хіба-ж би ти так само розчулився, якиби знав, що твоїй частині загрожує небезпека від такої красуні? І чи не задля таких грацій ваша мягкотіла шляхта зраджувала український нарід і переходила в чужий табор?

— Що-ж? це правда.

— Ми й тепер на фронті та ще й на більш відповідальному.

— Так, так, — автоматично згоджувався Голянівський. Але кинути в неї каменем не міг. Адже-ж вона дала йому стільки естетичних переживань!

— Колиб твоїм батьком був Тарас, він би мав з тобою коротшу розмову, ніж я..

Голянівський схопив його за руку.

— Не будь таким жорстоким!

Семенюк говорив далі:

— Завтра все обдумаєш і зрозумієш, що сама доля зжалилася над тобою. Бо дійсно, що булоб, якби ти до біса ще оженився з нею? Га? Добреб відродив ти рід Голянівських! Спонув би нам істериків. А можеб і сам ще ренегатом став. От тоді земля покінчила би з тобою одним махом: „Я тебе, синку, породила, я тебе й вбю". Ха-ха-ха! — несподівано засміявся Семенюк. — Плюнь. Будь собою.

— Так, так, — повторював Голянівський. — Але ще не все я розумію. Вона була в тебе на селі?

— Ти здурів, чи що? На біса вона мені здалася?

— А яка-ж то панночка до тебе приїздила?

— Казав, що сестра!

— А звідки в тебе її фотографія?

— Слухай, підозріла шляхотська душе! Коли я довідався від старого про Ліду, „стягнув" у нього фотографію, щоб показати тобі на доказ, що не помиляюся. Зрозумів. А також як вона, мені не треба

— Так, так...

(Продовження буде)

Після димісії Прімо де Ривери.

У Мадриді й інших містах Еспанії були демонстрації республиканів. У Мадриді демонстрували студенти з робітниками. В Барцельоні прийшло до гострих сутичок між поліцією та демонстрантами. Були ранені. З урядових кол повідомляють, що в столиці спокій та що демонстрації, які були в кількох містах, треба вважати епізодом.

Прімо де Рівера сказав на засіданні основаної ним партії „Уніон Католіка“, що партія мусить узяти участь у виб. кампанії та виставити лісту з вл. кандидатами. Здогадуються, що Прімо де Рівера й сам буде кандидувати.

Мадридська АВС. пише: Диктатура з упадком Прімо де Ривери безповоротно скінчилася. Вкінці той часопис дякує Прімо де Рівері за заслуги, а передовсім за це, що врятував батьківщину перед анархією та що побідно покінчив війну в Мароко. Еспанський нарід цих заслуг ніколи не забуде.

Новий уряд зложив присягу.

Останні телеграми з Мадриду кажуть, що ген. Беренгуера предложив список нового уряду. Президія ради міністрів і військові справи Беренгуера, внутр. справи ген. Марцо, маринарка контрадмірал Карвія, фінанси й господарка Аргуелес, справедливість Естреда, публ. роботи Матос, освіта Альба, праця Сангре Росдоляно. Новий уряд зложив присягу 30. січня в год. 5. попол.

Бюджетова комісія.

Дня 30. січня на засіданні соймової бюджетової комісії далі радили над скарбовим законом. Пос. Домбський (Стр. Хл.) сказав, що в доходах бюджету в найкращому випадку осягнеться 90 проц., з того годі зреалізувати 5 проц. додаток для урядовців. Керовник мін-ства скарбу Матушевський пояснив, що заг. надвишки мін-ства скарбу за три роки виносить 658 міл. З того ульоковано в довгоречинцевих позичках, або спец. льокатах і паперах 480 міл. Плинною резервою треба вважати 200—230 міл. Скарб мусить мати якусь скількість плинних грошей, бо видатків є місячно 220—260 міл. Булоб небезпечно зійти в запасах нижче 200 міл., а міністр не вірить, так як пос. Домбський, що кріза в рільництві мусить тревати далі, одначе стверджує, що теперішня хвиля не позволяє бути оптимістом.

Після кінцевої промови референта Кшижановського приняли ріжні поправки, м. і. признали емеритам, управненим до емеритури на основі розпорядку президента держави з 30. жовтня 1926 р. заміну за мешканеві додатки одноразову підмогу в висоті 40 проц. їх місячної платні.

Польський Банк обнизив дисконт. стопу.

На надзв. засіданні 30. січня під проводом президента Польського Банку д-ра Врублевського рада банку ухвалила обнизити від 31. січня ц. р. дисконтову стопу з 8.5 на 8 проц., а заставничу стопу з 9.5 на 9 проц.

Французький Банк обнизив від 30. січня дисконтову стопу векслів із 3 і пів на 3, льомбардову з 5 і пів на 4 і пів.

Демонстрації у Відні.

Дня 30. січня були у Відні на Рінгштрасе демонстрації безробітних, уладжені комуністами. Було яких 2000 демонстрантів. Перед університетом стояли студенти із нац. відзнаками. Демонстранти старалися вдерти поза універ. рампу. Поліція не допустила до того. Перед парляментом демонстранти кричали: „Геть із цією фашистівською будою“. Похід скінчився перед Вотивною церквою, де два провідники виголосили промови. Кількох демонстрантів поліція арештувала.

Виїзд воєводів у Варшаву.

Дня 30. січня виїхали у Варшаву воєводи: львівський Ґолуховський, тернопільський Мушинський та станиславівський Наконечніков-Клюковський. Із воєводами поїхав урял. комісар Львова Надольський. Виїзд є в звязи із опрацьовуваним тепер статутом для м. Львова й виб. ординацією для самоврядувань у Галичині.

Ученик застрілив ученика.

Дня 30. січня у Львові в народній школі при вул. св. Анни після роздачі свідоцтв 14-літній ученик VI. кл. Фіхтель убив із револьвера ученика VII. кл. тоїж школи 15 літнього Рабу. Фіхтель є сином бувш. комісаря поліції. Син узяв його револьвер зі собою до школи.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8.86 00—8.87.00, канадійський долар 8.78.00—8.78.50, чеська корона 0.26.25—0.26.50, австрійський шілінг 1.25.00 1.25.50, румун. лей 0.05.00 0.05.50, французький франк 0.34.75 0.35.00, швайцарський франк 1.71.90—1.72.10, фунт штерлінгів 43.30.00—43.50.00, радянський червінець 15.00—15.50, німецька марка 2.12.90—2.13.00

Збіжа.

Пшениця двірська 35.50—34.50, пшениця селянська 30.00—31.00, жито галицьке 18.25—18.75, ячмінь галицький броварняний —00——00, ячмінь на мливо 15.25—16.00, ячмінь пастівний 13.75—14.75 овес галицький 14.25—15.00, кукурудза румунська 22.50—23.50, бараболя промислова 3.00—3.50, фасоля біла 50.00—60.00, фасоля кольорова 35.00—40.00, фасоля краса 45.00—50.00,

НОВИНКИ

— **Український хор Котка у Варшаві.** Дня 31. січня і 1. лютого ц. р. в салі варшавської консерваторії відбудуться два концерти українського хору Котка у складі 20 осіб. У програмі переважно українські народні пісні.

— **Львівська хроніка.** При вул. Локетка 12 отруїлася служниця Марія Ковцун, яку в безнадійнім стані відвезено до лічниці. — При вул. Понінського 15 арештовано за крадіж 20-літню дівчину, Софію Гузар. — У Малім Театрі арештовано Самуеля Туха переловленого у хвилині, коли він викрадав гроші із кишені своїх сусідів. — На Городецькій вул. автомобіль ч. 90.997 переїхав чоловіка, якого імені ще не стверджено. Шофер арештований. — Карний суд засудив Сімху Дрехслера і Миколу Тріля на 4 місяці вязниці за продаж мідяних перстенів замість золотих.

— **Учителі резервовими старшинами.** За стараниям Головного Заряду Союза Учителів народніх шкіл у Польщі, польське міністерство військових справ має утворити скорочений 8-тижневий курс підхорунжих. Учителі, які підчас вакацій скінчать такий курс, мають бути іменовані старшинами резерви.

— **Скарги атонських ченців.** Ченці православного монастиря на Атонській Горі внесли до Ради Союзу Народів скаргу, що грецький уряд конфіскує маєтки цього монастиря та взагалі намагається розігнати ченців із цього старинного монастиря.

— **Мамут зперед 50.000 літ.** Державний археольогічний інститут у Варшаві установив, що кістяк мамута, найдений свого часу у селі Сугловизна під Катовицями, походить з передпотопової доби і що мамут цей жив собі досить давно — 50.000 літ тому назад.

— **Гімназист скочив під поїзд.** Дня 29. січня на лінії Самбір-Сянки скочив під поїзд учень VII. кляси самбірської гімн., Маркус Дінстаг. Він згинув на місці. Про смерть Дінстага повідомлено родичів у Самборі, які не можуть вияснити причини самовбивства.

— **Задусив жінку.** В Викторові в Станиславівщині жив собі Гриць Медвідь, який все сварився зі жінкою. На днях, коли жінка почала нову сварку, Гриць Медвідь схопив жінку за горло і задусив на смерть. Тепер він вже сидить у вязниці.

— **Перегони краси з перешкодами.** Увесь тиждень лунало по Львові: „ого! львовянку виберуть королевою краси всієї Польщі!“ Навіть дві, бо друга, варшавська артистка, теж „наша“, знад Полтви. Найшлись зараз такі злобні, що перевірили метрику найповажнішої кандидатки п-ни Гефлінгерівної і пустили в світ звістку, що в її крові є й українські краплини. Правда це чи ні, ніхто й не гадав перевірювати. Походження — походженням, а краса — красою. Але судді краси у Варшаві мають не тільки загальний, а навіть льокальний патріотизм. Коли дві львовянки мали дістати дві перші нагороди краси, одну з них автоматично „стягнули“, з огляду на величезну скількість голосів здобутих нею при анкеті і проти неї висунули дві інші, варшавянку й познанку, щоби... була справедливість. Одночасно вичитуємо звістку, що в Варшаві стрілила собі з револьвера в чоло 22-літня Ірена Вержбіцька, одна із кандидаток на „Місс Польонію“. Коли члени жюрі у Варшаві так дуже взяли собі до серця небезпеку, що варшавянка не буде нагороджена, то що вже й казати про самі кандидатки, між якими знайшлася й така, що наложила на себе руку!

— **Експедиція Бирда на південний бігун.** Палата послів Конгресу у Вашинґтоні приняла одноодушно резолюцію посла Мура, якою доручила голові палати вислати командирові Бирдові і його товаришам в Малій Америці ґратуляції палати з приводу облету південного бігуна. Резолюція доручила, що ґратуляції мають бути вислані радіо-депешою і мають висловити признання за сміливість Бирда і товаришів та заслуги за добутки для науки. Перелітаючи понад південний бігун, командир Бирд спустив з літака американський прапор, який остався як знак першого американського лету понад бігуном. Останні відомости з Відня говорять, що експедиція Бирда в небеспеці. Бирд доніс радіом американському правительству, що його експедиції грозить цілковите окруження ледами, а запаси поживи на вичерпанні та деякі учасники експедиції не здужалиб провести другу зиму в Антаркті. Американське правительство віднеслось тому до правительств Англії і Норвегії, щоб вплинули на своїх горожан-рибаків, які саме в полудневих морях відбувають лови на кити, щоб вони поспішили з помічю Бирдові. Так-то і найлучше підготована експедиція в полярні сторони показується ще замало підготованою.

— **Помер Едвард Бок.** У Фльориді помер в 67 році життя визначний філядельфійський редактор і письменник Едвард Бок. Тому 7 літ він призначив був 100.000 долярів як нагороду за плян, як Америка може приєднатись до Ліги Народів. Він був родом з Англії і приїхав до Америки молодим та бідним хлопцем.

— **З Т-ва „Зоря.** В суботу, дня 1. лютого ц. р. відбудеться у власній домівці при вул. Вірменській 25. виклад д-ра Могильницького на тему: „Розвій чоловіка“ (із світляними образами). В неділю в 12-ій год. вполудне Просфора для членів Т-ва. Вимково в цей день викладу не буде.

— **Рішенням конвенту т-ва „Основа“** з дня 26. січня 1930, перенесено речинець балю т-ва „Основа“ з 11. лютого на 20. лютого 1930 р., а це тому, що на 11. лютого назначено Маскараду „Кооперативи Укр. Театр“, а т-во „Основа“ цінить значіння укр. живого театру й розуміє його прикре положення. Сподіваємося, що загал нашого громадянства прийме з найбільшою прихильністю це рішення, хоча Баль т-ва „Основа“ відбудеться серед тижня. Весь дохід з балю призначений на будову Дому Укр. Техніків у Львові. 1291

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платить кооперативам дня 30. січня за масло експортове, солене, пріма по 5.20 зол. за кільограм; за масло десерове несолене, пріма 5.— зол., за літру молока 34 сотики; за літру сметани 1.70 зол.

Студентські справи.

На допомогу українським студентам у Варшаві.

Управа Української Студентської Громади у Варшаві, приступаючи до праці в першому семестрі 1929/30 р., а знаходячися в тяжкому матеріяльному положенні, вирішила звернутися до громадянства з закликом допомоги українським студентам. Більшість членів Громади походить з Волині, отже допомогова акція розвинулася головно на терені Волині. Управа не завелася, покладаючись на жертвенність нашого громадянства. З багатьох місцевостей Волині наспіли жертви, зібрані місцевим громадянством на користь УСГ. у Варшаві. Та найбільш охоче відгукнулась на цей заклик наша молодь, як напр. учні рівенської української гімназії. Самий факт участи гімн. молоді в допомоговій акції українському студентству говорить пророчисто про те, що наша молодь завдання свої розуміє. Факт цей рівнож підкреслює ту єдність духа, яка тепер охоплює щораз-то ширші круги нашої молоді і яка вполює в нас надію на краще майбутнє, бо в єдности сила!

Управа оцією дорогою складає щиру подяку всім, хто причинився до акції допомоги українським студентам і шле свій дружний привіт молодим товаришам, що дали нам доказ своєї щирости і приязни. **Управа.**

Зі спортового життя.

Змагання у відбиванці.

Змагання у відбиванці, уладжені Соколом-Батьком, відбулися 27. І. ц. р. від год. 19—21 в руханковій салі Т-ва. До змагань станули дружини жіночі: С. К. У. Д. і Сокіл-Батько членниці. Зголосилися, а не явилися: УСК., Все вперід (Богданівка), Сокіл IV. Дружини мужеські: УССК, УСК (гол. ґімн.), Сагайдачний (філ. гол. ґімн.), Сокіл-Б. члени, С-Б. учасники. Не явився Сокіл IV. Змагання відбувались серед дуже великого заінтересування змагунок та змагунів. На жаль, задля недостачі місця не можна було просити посторонніх глядачів.

Висліди: СКУД: С-Б. членниці 30 : 11 (15 : 5). СКУД дуже добре зіграний і володіє досить доброю технікою. УСК (гол. ґімн.) — УССК 30 . 19 (15 : 11). УСК дуже добрий технічно і зіграний, побив сильніших від себе і дуже вибітних студентів. В УССК-у слабна це-

Це правда, але послухайте учасників виборчої процедури й прочитайте про виборчі аґрарницькі махінації в опозиційній ужгородській пресі, і ви побачите, як цього досягається. Мене, напр., не здивує, що коли п. Розсипал зі своїми підручними оброблятиме Закарпаття ще й до наступних виборів, то, не зважаючи на пекельну ненависть усього — українського й неукраїнського населення, — аґрарна партія „дістане" *всі до одного голоси*. Сила, а значить і право, та гроші на такі цілі в руках п. краєвого президента; на опінію опозиції в Празі не звертається жаднісінької уваги (навпаки навіть), то хтож заборонить йому підчас виборів звеліти, напр., просто повикидати із урн картки інших партій і насипати туди своїх! Потворно, кажете?... А все інше, що коїться тут, хіба не потворне?..

Треба проте признати, коли вже зайшла мова про вибори, що не зважаючи на по мистецьки вишколений для таких цілей поліційний апарат і на безконтрольні гроші на те, п. Розсипал перед усякими виборами завше почуває деяку нервовість: а гляди, мовляв, не вивезе крива! Тому завдалегідь вживається всіх можливих і неможливих заходів, щоб „крива вивезла". Одним із жертвенних козлів на вівтарі виборчих успіхів аґрарницької партії буває завше українська еміґрація, хоч до виборів і аґітації до них вона має таке саме відношення, як ваш покірний слуга до вибору жидівського рабіна. Так чи інакше, але перед кожними виборами п. Воглідал викидає з Закарпаття чи навіть з републики кількох українців-еміґрантів. А може це тому, що таку брутальність найлекше виправдати перед центральною владою якраз конечністю забезпечити „правильний" хід виборів, а принагідно позбутися чужих, розуміючих справу, свідків поліційної сваволі на тих виборах.

Людина, знайома з „автономним" устроєм Закарпаття, може запитати мене: а чомуж виділені з Закарпаття еміґранти не апелюють, не скаржаться на вчинки поліції до краєвого уряду? На це відповім: чому не скаржаться? — апелюють і майже завсіди, але не було ще випадку, щоб та т. зв. Земська Управа звернула на апеляцію бідолашного еміґранта належну увагу, призначила, скажемо, слідство в присутності апелянта: поліції віриться на слово і, щоб не підкопати її престіжу, всякі скарги й апеляції завше відкидається. Треба сказати, що процедура з апеляціями, скарґами, рекурсами в обставинах ужгородського урядового життя — це просто недостойна комедія: всі ті урядовці з Краєвого Уряду великі й вірні приятелі з урядовцями з дирекції поліції, разом напиваються по ресторанах, пиварнях, каварнях, барах, бувають один у другого в гостині, то якжеж, скажемо, п-ві Бартошеві, чи як там його, урядовцеві К. У., не потвердити наказу якогонебудь п. Благи чи п. Воглідала з дирекції поліції: і по-приятельському і демократично! А на апелянта наплювать! Ці „демократи" й не підозрівають навіть через убогість і невипосаження свого розуму й сумління, що плюють вони не на апелянта, а на закон републики.

Дивовижне також розуміння престіжу влади. Пан Розсипал, напр., або прокуратор очевидно й не підозрівають, що, рятуючи здорового, як бик, Свойшу, що стояв на чолі урядової преси, вони не піддержують престіжу влади, а завдають тому престіжові страшенний удар, дискредитуючи владу в очах населення. Так само й урядовець К. У., коли за бомбою пільзнера чи будейовицького, договорюється з урядовцем із дирекції поліції відкинути апеляцію „докучливого" апелянта. Ще рік-два такої політики на Закарпатській Україні і він нашого престіжу там остане тільки страшний спомин!

Адольф Свобода.

Меморіял хорватів у Союзі Народів.

„Райхспост" повідомляє, що народня хорватська орґанізація внесла до Ради Союза Народів обширний меморіял у справі переслідування хорватів у Юґославії. У меморіялі містяться документи, які доказують, що білгородська поліція знущається над хорватськими політичними вязнями. Хорвати домагаються, щоби союз народів вислав до Білгороду окрему комісію для вияснення цих справ.

Льокаторські справи.

Делеґація Т-ва охорони льокаторів і субльокаторів у воєводи.

Делеґація Т-ва охорони льокаторів і субльокаторів в особах голови п. Сованського і секретаря д-ра Кавфмана явилася вчора у львівського воєводи Ґолуховського, перед яким порушила цілу низку справ, у першій мірі справу виміру податку від льокалів. Делеґати виказали, що домагання дотично спростування того податку є справедливі і відповідають постановам закону. Делеґати ствердили також, що не зважаючи на заперечення маґістрату в часі урядування воєводи Борковського, воєвідство віднеслося до львівського розємного суду з запитом, скільки виносили додаткові чинитьби в червні 1914 р., а делеґати власників реальностей і льокаторів на відбутому в цій справі засіданні в Розємному Уряді ствердили, що ті чинитьби виносять 20—25 проц. чиншу, плаченого в червні 1914 р. Крім того делеґати піднесли недостачу заступників льокаторських мас у Прибічній Раді і в міському комітеті розбудови, на чому терплять льокаторські справи.

При кінці делеґати просили здержати евксмісії в зимовій порі і підтримати мешканеву кооперативу „Льокатор" з метою створення мешкань для бездомних. Домагалися також забезпечення ексмітованим гідного помешкання і наглої помочи у випадках насильств власників домів супроти льокаторів.

Воєвода, що був докладно обзнайомлений зі станом льокаторських справ і актуальною тепер проблемою виміру податку від льокалів, обіцяв у всіх порушених справах свою поміч згл. інтервенцію.

Після уступлення Прімо де Рівери.

З Мадриду прийшли відомости, що студенти улаштували перед королівською палатою велику демонстрацію, підчас якої лунали оклики: „Геть з диктатурою!" Ґрупа студентів вдерлася до бюра патріотичної унії і хотіла здемолювати льокаль. Кількох студентів арештовано. Так само в Барцельоні підчас демонстрації прийшло до боротьби з поліцією, в якій було поранено 6 осіб. Поліція має так багато роботи, що її мусить помагати військо узброєне скорострілами. Еспанська преса пише, що Прімо де Рівера хотів уступити аж у місяці червні, але настрої мас приневолили його прискорити димісію, щоби не довести до упадку монархії разом з диктатурою. Населення Еспанії приняло димісію Прімо де Рівери з великою радістю. Новий президент міністрів заявив, що він намагається привернути в Еспанії демократичний устрій, перевести нові вибори до парляменту й усунути цензуру та наглі суди.

Еспанський посол у Варшаві заявив представникам преси, що Прімо де Рівера уступив з причини злого стану свого здоровля. Король поручив місію утворення нового еспанського уряду ґенералові Беренґуері, який належить до найближчих приятелів короля і довший час був шефом військового дому при королівськім дворі.

Проти червоного терору.

Протести українського громадянства в краю й на еміґрації.

За останні дні назбиралося у нас стільки широко мотивованих протестів з краю й еміґрації проти червоного терору, що лютує на В. Україні, що ми, з уваги на обмежене місце в газеті, можемо їх від тепер тільки реєструвати. Думаємо, що цим ми не зменшуємо ні ваги тих протестів, ні принятих на протестуючих зборах резолюцій.

Протести з краю прислали до нас: громадяни **Галича**, зібрані на нараді 1. січня ц. р. (голова зборів п. Іван Корчинський), громадяни **Снятина**, зібрані на довірочних зборах 5. січня ц. р. під проводом о. Й. Проця і п. Мик. Бажанського (реф. адвокат з Заболотова д-р В. Мурович), громадяни **Винник**, громадяни **Устрик Долішних**, громадяни і члени секції Українського Студ. Союзу в **Станиславові**.

Протести від українських еміґрантських орґанізацій та установ наспіли до нас такі: від Української Громади в **Болгарії**, від Українського Т-ва Допомоги Еміґрантам з України в **Каліші** (голова зборів М. Садовський), від Українського Республиканськo-Демократичного Клюбу в **Празі** за підписами голови проф. К. Мацієвича й секретаря інж. Б. Бутовського, від Народньої Української Ради в **Румунії** за підписом С. Довганя, від Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміґрації в **Румунії** за підписами В. Трепке (голови) і Дмитра Геродота (секретаря), від Т-ва Кубанців ім. отамана Якова Кухаренка при УГА в **Подєбрадах** за підписами І. Пащенка (голови) й Антонія (секретаря), від обєднаних зборів Української Громади в **Оден Ле Тіш (Франція)**, Української Громади в **Люксембурґу**, філії Т-ва бувших вояків Армії УНР в **Оден Ле Тіш** та філії українських націоналістів у **Люксембурґу** і від великих зборів у **Женеві** з дня 19. січня ц. р., що відбулися при участи найменше 5.000 людей, еміґрантів і визначних швайцарців.

З судової салі.

Під замітом убивства Сидора Твердохліба.

Дня 30. січня перед львівським судом присяжних розпочалася розправа проти *Івана Пасіки* 25 літнього студента політехніки, обвинуваченого в убивстві Сидора Твердохліба. Предсідником трибуналу є радн. Анґельський, прокуратором д-р Ланевський, боронить д-р М. Західний.

Акт обвинувачення говорить, що Іван Пасіка дня 25. X. 1922 з намови тайної української орґанізації стріляв з револьвера до Сидора Твердохліба, який був тоді у Сапіжанці і тими стрілами вбив цього поета і редактора. Окрім цього дня 3. червня 1922 р. обвинувачений в товаристві кількох інших осіб напав на секретаря Ставропіґійського Інституту Мих. Гумвинського та Льва Пелеха та побив їх боксером, чим провинився проти § 134, 135 і § 83.

В акті обвинувачення сказано, що Сидір Твердохліб, поет і політик, пропаґатор польсько-української угоди та чоловий член угодової української партії їхав у товаристві свого секретаря *Михайла Дзіковського* поїздом до Камінки Струмилової на віче угодових українців і що підчас повороту з цього невдалого віча невідомі особи вбили Сидора Твердохліба, та що це вбивство мало політичний характер і було інспіроване Начальною Колеґією Української Військової Орґанізації, яка була також ініціяторкою саботажової акції на польських кресах.

Сидір Твердохліб був противником цеї революційної акції і тому українська військова орґанізація порішила його вбити.

Поліційне слідство виявило, що безпосереднім виконавцем замаху на Твердохліба був Іван Пасіка, замешкалий на Левандівці, що виступав під псевдонімом „Тонько" а його товаришем був Садовський, званий „Лико". Дзіковський давав їм інформації про виїзд Твердохліба до Камінки Струмилової, щоби облекшити замах. Цей Дзіковський опинившись у вязниці виявив участь Садовського в убивстві та подав поліції деякі інформації, які дали поліції здогад, що вбивником був Іван Пасіка. Ці здогади скріпили зізнання Теодора Яцури, який бачив Івана Пасіку в Академічнім Домі, одягненого так, як це оповідав Дзіковський про убрання вбивника Твердохліба. Поліція розіслала гончі листи і довідалась, що Іван Пасіка перебуває в Чехословаччині, де студіює техніку, а Дзіковський утікши з вязниці, опинився в СРСР, де, як повідомив „Роботнік" і „Дзеннік Людови" черезвичайка Дзіковського розстріляла. По 6. роках Іван Пасіка вернув з Праги на Левандівку, де його арештовано. Поліційне слідство опирається головно на зізнаннях Магдалини Пшитоцької, яка 1923 року перебувала між українськими еміґрантами в Йозефові і там від Івана Кульчицького довідалась, що Твердохліба вбив Іван Пасіка. Також інші українські еміґранти в Йозефові оповідали Магдалині Пшитоцькій про участь Івана Пасіки в убивстві Твердохліба. Після цього Іван Пасіка познайомився з Магдалиною Пшитоцькою у Йозефові і бувавши у неї в дома, сам оповідав, що він убив Твердохліба. На святий вечір 1923 Іван Пасіка фотографувався разом із Магдалиною Пшитоцькою (замужна Вечоркова) і цю фотоґрафію долучено тепер до акту обвинувачення. Також листи обвинуваченого до родини і лист від Володимира Садовського, сконфіскований у Пасіки, служать судові доказовим матеріялом.

Іван Пасіка в поліції не признався до вини, також зізнання Яцури вказують на те, що Пасіка не був безпосереднім вбивником Твердохліба, а був тільки в товаристві Садовського підчас убивства. Магдалина Пшитоцька зізнала в поліції, що Іван Кульчицький був також присутній при вбивстві Твердохліба.

Першого дня розправи відчитано акт обвинувачення та переслухано обвинуваченого.

Іван Пасіка зізнав, що перебував на Чехословаччині тільки в цілях студій, що участи в убивстві Твердохліба він не брав, а про Магдалину Пшитоцьку говорить, що вона перебувала між еміґрантами в Йозефові (ЧСР.), де называла себе українкою, Марусею Притоцькою. Так само обвинувачений не признається до нападу на Гумнецького в Ставропіґійськім Інституті.

Головний свідок, Магдалина Пшитоцька, жінка шефа рецепції готелю „Брістоль" Вечорка у Варшаві на розправі не явилась, приславши судові лікарське свідоцтво з причини недуги жолудка від затроєння гнилим мясом, і через неприсутність цього головного свідка розправу відложено до місяця березня ц. р.

СЕНАТ.

За права до емеритури.

На засіданні сенату 29. січня зложив приречення сен. Мархлевський, ректор Яг. університету, що увійшов на місце помершого сен. кс. Альбрехта. З денного порядку відпали три точки, а саме проект закону про зміну розпорядку През. Річп. в справі видавання „Дневника Законів", проект закону про видання III. серії долярівки і проект закону про додаткові кредити. В дальшому сенат приступив до законопроекту, що уповажнює міністра скарбу ульокувати 50 міліонів зол. з касових резерв або у вартісних паперах. Справоздавець сен. Шарський підчеркнув, що закон має на меті піддержувати будову мешкань.

На цьомуж засіданні сен. Шрайбер (Ж. К.) реферував новелю до закону про признавання дарів з ласки, порушуючи при цій нагоді справу урядовців-жидів, яких звільняють зі служби на кілька днів перед завершенням 10-ліття, що управнює до емеритури. Того роду практики є дуже часті у Сх. Галичині. Промовець зголосив у цій справі резолюцію, яку принято.

На цьому самому засіданні сенату вніс *Український Клюб інтерпеляцію у справі неправильного улаштування військової стрільниці в Коломиї*, що спричинило вже зранення кількох селян.

Під кінець засідання сен. д-р *Макух* (У. Кл.) апелював до маршалка, аби він інтервеніював у справі відповіди на інтерпеляції. В мин. році Укр. Клюб зголосив 37 інтерп., а відповідь одержав тільки на одну! Маршалок виясняв у відповідь сен. Макухові, що оскільки не приходить відповідь у приписаному речинці, то треба висилати урґенси.

Дика картина.

Загальні збори філії Т-ва „Просвіта" в Коломиї.

Само життя диктує нашому громадянству братися до самоосвітньої праці. І громадянство почало переходити на шлях самовиховання. Ця додатня риса на освітньому полі вимагає добре зорганізованого нагляду і проводу як Головного Т-ва „Просвіта", так і його філій, в тому очевидно також філії в Коломиї, завданням якої є творити рівнож організаційні форми і виповнювати їх змістом з увагою на майбутнє. Чи відповідає ця філія свойому завданню? Відповідь на це нехай дадуть збори тоїж філії, що відбулися дня 12-го січня 1930 р. Замісць скріпленого скупчення всіх наших свідомих та ідейних сил і одностайного змагання до поглиблення свідомости серед народніх мас, були ми свідками не тільки загострених непорозумінь, конфліктів та доптання постанов обовязуючого статуту, але й національного злочину, з якого ніколи не оправдається дотеперішній провід філії.

Ще місяць перед зборами виділ філії при помочі своїх урядовців, утримуваних коштом усього громадянства, повів сильну агітацію в повіті, щоби в зборах взяли участь тільки його „партаймани" і їх симпатики, якими провід уважає сельробів і комуністів, а одночасно повів акцію проти участи зненавиджених членів УНДО і взагалі національно думаючих людей. Дальше збори заповіджено з розмислом на 11-у год. в неділю дня 12-го січня. Зроблено це тому, аби не допустити до участи в них духовенства, яке занятe в ту годину богослуженням, а також і тих, які, виконуючи свій християнський обовязок, бувають у тій порі ще в церкві.

Вже в ранніх годинах зібралися на подвірю „Народнього Дому" свої партаймани в поважному числі з повіту та з самого міста Коломиї. Явилося також чимало невідомих осіб, здається, спроваджених із Заболотівщини і Станиславівщини. Потрібні повновласти для „відпоручників читалень" виготовлювано в дні зборів у канцелярії філії (свідок: урядовець кружка „Р. Ш." п. Новак). Змобілізовані проводом філії заняли салю зборів безогляду на право участи в зборах ще перед 11. годиною. Найшлися на салі люди, які ніколи нічого спільного не мали з освітньою роботою. Прийшли на те, щоб філіяльні збори перемінити в дике видовище розагітованих одиниць, котрі по наказу згори мають розкладати наше національне життя. Кілька даних подаємо для приміру: Микола Дорундяк, Іван Дорундяк з Киланча, Юрко Вишиванюк з Івановець і Ксеня Урдейчук з Вербіжа не є членами Т-ва „Просвіта" а брали участь у зборах і голосували. Читальня „Просвіти" в Княждворі-Бані вислала на збори 10 осіб, з котрих тільки чотири були відпоручниками. Останні шість, хоч не були членами „Просвіти", лишилися на салі і рівнож голосували. Вибраних правно відпоручників читальні „Просвіти в Іванівцях не допущено до участи в зборах. Натомісць вислано самовільно інших сімьох людей, зате партійних однодумців філіяльного виділу, між ними Юрка Вишиванюка, Івана Сенюка, с. Панька, які теж безправно виконували права членів на зборах філії.

Більше сотні дійсних членів Т-ва „Просвіта" не допущено на салю зборів. Між ними: Дмитра Гульчука, Михайла Мельника, Івана Мосюка, Дмитра Паланюка, Юру і Дмитра Томинів зі Стопчатова, повновласника Т-ва „Сокіл" у Печеніжині Онуфрія Козьменка, відпоручників кружка „Рідної Школи" і „С. Г." в Раківчику, о. Партенія Чубатого з Перерова й інших, які мусіли цілий час зборів простояти на дворі. Читальня „Просвіти" в Марківці вислала на збори філії двох відпоручників (має всього 15 членів). Тими відпоручниками були: Гриць Дувірак з Марківки і Н. Димидюк з Печеніжина (!). Словом: радикальний виділ філії зробив усе, щоб запевнити собі „перемогу". Не-членам Товариства, навіть не-членам читалень, звичайним безідейним одиницям дав провід право вирішувати справу Товариства, думаючи, що така перемога — це справді просвітна справа.

Коли на самому початку зборів відпоручник Т-ва „Просвіта" поставив внесення на вибір комісії, яка провірила би, хто з присутніх на салі має всі права члена та відпоручника, а хто є гостем, аби в той спосіб забезпечити правильний хід зборів згідно з вимогами статуту, провідник зборів, який тої днини особливо писувався, назвав цей внесок безпідставним і мотивував це таким демагогічним виступом... „Я тішуся великою кількістю селян на салі, бо вони вже тимсамим дають доказ їх заінтересування „Просвітою"... Я не находжу потреби вибирати проектованої відпоручником комісії, бо на мою думку всі присутні на салі є управнені до участи в зборах"... Після цього поставлений під голосування внесок відпоручника перепав голосами саме тих, що не мали права участи в зборах. Так отже на салі лишилися й нечлени, які вирішували справи, що були на порядку нарад.

По упадку внеску відпоручника ціла саля перемінилася в одну арену крику, свистів, погроз палицями в сторону інтеліґенції — в першу чергу духовенства — та кидання яйцями. Крик не до описання тревав майже півтора години. І серед такого крику пройшло звідомлення уступаючого виділу та уділення йому абсолюторії! Зауваги відпоручника Головного Виділу не мали рівнож успіху. В ході зборів приходило просто до вуличних авантюр та лайок в роді таких: „Скиньте того попа, чого він говорить? Попи не люди... ганьба їм..." А з уст провідника зборів д-ра Кузьмича падуть слова: „Та дайте попам спокій, нехай стоять собі до чорта..." Було й таке, що одні кидалися на других, грозили пястуками, відгрожувалися побиттям. Були й такі моменти, де мало-що не дійшло до рукопашної боротьби та до пролиття крови.

На закінчення зборів вибрано ще відпоручників на загальний збір Т-ва „Просвіта" в числі 18, хоч згідно з фактичним числом членів філії можна було вибрати тільки 11 (одинацять). Між вибраними находяться рівнож і п. Германюк з Пядик, який ніколи не був і не є членом Т-ва „Просвіта", а який є головним провідником сельробізму в повіті. Він м. ін. позволив собі на зборах відчитати маніфест, що не мав нічого спільного з „Просвітою", не находячи спротиву у проводу зборів. Усе те було болюче й понижаюче гідність кожної здорово думаючої людини. Відповідальність за все те паде тільки на провід філії, який довів її до такого страшного стану.

Ця одноднева дика картина мусіла поділати незвичайно деморалізуючо на народні маси, а в дальшому може довести до цілковитого освітнього, культурного й морального занепаду та створити пригожий грунт для народніх шкідників. Головний Виділ повинен положити вже раз кінець тому злу та станути на сторожі ідейної чистоти освітньої праці, бо лише така праця зможе прискорити перевиховання народніх мас. Зі шкідниками і з тими, що заперечують саму ідею нації, як і з тими, які для оборони своїх слабих позицій вяжуться з найбільш розкладовими елементами, не сміє бути нам на дорозі.

Очевидець.

Про положення на Закарпатті.

(Спостереження чеха із Закарпаття.)

VII.

Із закарпатських поліційних „ковбоїв", що запопадливо полюють за українським населенням та українськими еміґрантами, особливою щиростю відзначається, крім згаданого вже, п. Благи, поліційний комісар п. Юнґвірт. Це в поліційній дирекції, так сказатив, „спец" в українських справах. Щож він — знає українську мову добре? — Ні, не знає. — Може читане добре розуміє? І цього не можна сказати... Але в царстві п. Воглідала цього й не треба. Досить, коли урядовець з наказу начальства щиро перейметься скаженою ненавістю до всього українського, — це найліпша для нього леґітимація відданости сьравві поліційної охорони Закарпаття. Жовтодзюбий, розумово обмежений, але страшенно зарозумілий, счехізований німець, п. Юнґвірт, веде свою роботу з великою ретельністю: „читає" українську пресу, книжки, що виходять в Ужгороді, листівки, відозви, брошури (та мабуть-же й листи з почти), робить потрібні для переслідування українців витяги, не рахуючись із контекстом і через свою неграмотність в українській мові та непоінформованість у справах українства, плутає зміст, перекручує його по вподобі і реферує свої „странні" здобутки начальству „на предмет пресечения крамолы", дістає належні директиви і... затрює життя українським громадянам, переводячи ті директиви в дійсність.

Він-же таки, з цією самою метою буває урядово присутнім на українських виставах і концертах і, як „спец" в українській мові, може зробити авантюру за таку, напр., фразу з Шевченкового „Заповіту": „І мене в семії великій, в семії вольній, новій, не забудьте помянути" й т. д., бо слово „семі" пояснює собі й начальству, як чеське „земі"; отже як можна допускати, шоб закарпатська „земе" була „вольною" та ще й „поминала" якогось Шевченка, — може він більшовик?... Це не з ділянки анекдотів, а лише із фактів сумної й ганебної закарпатської дійсности.

Не диво-ж, що такий „авторитет" в українстві має рішаюче слово в поліцейських рішеннях про українські справи. Підхід до всякого українця р нього молодого „подвижника" дуже простий: ти українець (все одно — автохтон чи еміґрант) — значить ворог республики, себто п. Розсипала, Воглідала, Шімека, Свойше й його, п. Юнґвріта. А коли ворог, то й відношення до нього мусить бути відповідне: тому ні до мадярів, ні до жидів, ні до москалів не звертаються в закарпатській поліційній дирекції так грубо й брутально, як до українців, викликаючи, звичайно, в них і відповідні почування до себе. Щоби пересвідчитись, яка „любов" до нас, чехів, панує серед закарпатського населення, запитайте про це (звичайно, по українськи тільки) першого ліпшого верховинця або гуцула: він відповість вам так, що у вас мороз поза шкірою піде!...

Більшовики булиб останніми дурнями, колиб не використали для своєї аґітації так чудово підготованого закарпатського чеською адміністрацією ґрунту. І вони його успішно використовують: чехи гноблять закарпатське населення національно, а більшовики, повели скажену аґітацію за „національне" визволення, рожевими барвами малюючи в своїй, українською мовою видаваній пресі національну свободу в СРСР; чехи за пляном Розсипал-Свойше-Шімек запопадливо провадять чехізацію шкіл, а більшовики аж захлистуються так кричать про те, що в СРСР українці мають і нижчі, й середні, й вищі, й спеціяльні школи з рідною українською мовою; чехи не пускають українців до урядів, вважаючи їх за нижчу від себе породу, а більшовики широко розповсюднюють відомости про те, що в них усякий робітник, усякий бідний селянин, коли він варт чогось, може служити в якім хоче уряді й дослужитись до високого становища; в Закарпатській Україні чеська поліція поводиться з населенням, як у завойованій країні, а більшовики малюють зовсім протилежну картину в СРСР і на Радянській Україні, і т. д. і т. д. Залякане, затуркане колись мадярами, а тепер нами, закарпатське населення сліпо вірить більшовицьким теревеням, бо бачить і відчуває на собі страшну дійсність, утворену царюванням п. Розсипала й його служак, а тому масово підтримує при виборах комуністів.

Алеж, — скажуть мені, — при виборах розсипалівці-аґрарники дістають ще більше голосів.

достача тренінгу й опанування технічного. При тому матеріялі, яким розпоряджає УСК та при солідній підготові міг би він бути першорядною дружиною у відбиванці. С.-Б. учасники — С.-Б. члени 30 : 5 (15 : 3). Сагайдачний — Сокіл IV. 30 : 0 (С. IV. не ставився до змагань).

У пятницю 31. ц. м. в год. 20 (8 веч.) розіграють у піфіналі змагання дружини: Сагайдачний та Сокіл-Батько учасники. Дружина побідна буде грати за перше місце з УСК-ом (гол. гімн.) в часі, що буде оголошений в пресі пізнише.

Судювалали І. Мриц та Я. Білостоцький.

Дописи.

БОРЩІВ. *(Про шкільного інспектора Яна Ригля і спосіб його урядування.)* Є від кількох місяців у Борщеві шкільним інспектором на місце зовсім тактовного б. інспектора Рущинського п. Ян Ригель. Як він урядує, нехай послужить отсей факт: Дня 30. грудня м. р. на прохання селян з Худівець і Стрілковець поніс п. Семен Харамбура до бюра шкільного інспектора шкільні декларації з тих сіл. Дав до протоколу і жадав на виставлення посвідки, але п. Ян Ригель зачав своє урядування в інший спосіб. Він накинувся на п. Харамбуру, став викрикувати, що п. С. Х. агітатор, що ходить по селах, щоб він, інспектор, мав більше роботи (!) і що він не прийме декларацій від агітатора. Жадав також повновласти, хоч ніякі приписи того не вимагають. Ніякі пояснення п. С. Х. нічого не помогли. Колиж він побачив безуспішність своїх заходів і хотів покинути кімнату, то шкільний інспектор сказав: „Я пана арештуєи, пан стонд не виндзє“. А коли п. С. Х. стративши так надаремно около 20 мінут часу, таки хотів опустити кімнату, пан інспектор став у дверях і руками відтрутив п. С. Харамбуру від дверей. Потім став посилати урядничку за поліцією. Колиж п. С. Х. таки вийшов, вибіг пан інспектор на коридор, кричав і сам побіг за поліцією, аби вона придержала інтересанта. Такий спосіб урядування шкільного інспектора викликав, річ зрозуміла, серед українського населення повіту велике обурення. Чиж на те оплачуємо податки й удержуємо за них таких урядовців, для яких виконання законом приписаних і дозволених прав — це „агітація“, для яких виконання закону з 31 липня 1924 р. про шкільний плебісцит — це лише старання громадян, щоб панові інспекторові причинити роботи?! Що скаже на це шкільна влада. Кураторія і Міністерство Освіти. Коли і хто наділив шкільного інспектора в Борщеві, п. Яна Ригля, властю арештувати інтересантів?

ОЖОМЛЯ, пов. ЯВОРІВ. *(Свято „Просвіти“. — Аматорська вистава для дітей.)* Дня 23. листопада м. р. відбувся у нас ювилейний концерт „Просвіти“, що випав дуже гарно. Ювилейне свято розпочалося рано панахидою в церкві, а вечірну програму концерту розпочав місц. парох о. д-р Винницький вступною промовою. Потім виступав добре вишколений церковний хор, а поміж піснями виступали діти з удатними деклямаціями. Одну деклямацію виголосив старший парубок, Андрій Радейко. Деклямацій учила п. Літинська. Свято закінчилося відіграннням „Вечерниць“ і відспіванням „Заповіту“. Дохід в сумі 20 зол. віділсано до Львова на „дар Просвіти“. — Дня 19. грудня відіграно у нас стараннням місц. інтеліґенції „Гостину св. о. Миколая“, що при кінці роздав бідним дітям дарунки. Грішми зі вступу в сумі 20 зол. покрито кошти закупна дарунків.

ЛЮТОВИЧЧИНА, ПОВІТ ЛІСЬКО. (З шкільних відносин. — Кілька слів про одну дивну історію). Судовий округ Лютовиська, в якому є около 26 сіл, має всього 5 народніх шкіл і — як звичайно — з польською або в найкращім випадку з утраквістичною мовою навчання. Учительство тих шкіл, за виїмком двох учительських сил, польське, а в самих Лютовиськах, де є 5-клясова народня школа з 5 учительськими силами, нема ані одного учителя українця. В таких обставинах наші діти з великими труднощами присвоюють собі початки науки в чужій для них мові, а під національним оглядом душі їх просто викривлюються. Та поминаючи ті небажані нам відносини по школах, учительство польське тих кількох шкіл на загал поза школою не нехтувало собі українців і їх національні почування принайменше про око шанувало й не виступало визиваючо проти українців прилюдно. Та перед роком приділено на управительку школи в Смільнику п. Звірувну, яка, не вміючи по українськи, зачинає собі вже в початках свого учителювання викпивати з національних почувань українців у спосіб визиваючий та публичний такими глибокоумними словами: „Украіни нема, не било і прошен не плєсьць такіх ґлупств“, і то в більшій части висказуючи ті слова до українців-інтеліґентів. Що за ціль такого говорення, не відомо. Та на наведені вискази п. Звірувної можнаб і не звертати уваги, бо вони не є ніякою новістю ані відокремленим фактом у нашому національному житті. Зате не можна мовчки поминути факту, що саме отся п. Звірувна мешкає від часу свого приділу до Смільника на греко-кат. приходстві в о. Полянського, у нього харчується та заживає всякої опіки. Вправді, для о. Полянського, як ряного москвофіла вискази п. Звірувної можуть бути й обоятні, а навіть схожі з його власними поглядами, та зате не є обоятним, коли такі вискази звернені в присутности самого о. Полянського до другого священика-українця, а проте о. Полянський не уважав за відповідне хочби про око виступити в обороні ображеного священика-українця. Чи не слід би тому побутові п. Звірувної в о. П. покласти кінець?

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 31. січня, год. 7·30 вечором „Тріо“ (гостинний виступ Малицької, Венгерка і Савана).

Малий Міський Театр:

Пятниця, 31. січня, год. 7·30 вечором „Міреле Ефрос“. (Знижені ціни).

Театр ревії „Тонг“ — в салі кіна „Кольосей“:

Пятниця 31. І. „Милий, здійми маску“. Дві вистави: год. 7·30 і 9·30.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Співаючий свінун“.
КАСІНО: Предивна брехня Ніни Петровни (Бриґіда Гельм).
КОЛЬОСЕЙ: Двобій в літаку (Том Мікс).
ЛЕВ: Чоловікове право (Біллі Дов).
МАРУСЕНЬКА: Червона шабля.
ОАЗА: Жінка в тигровім плащі. Пат і Паташон в Альпах.
ПАЛЯС: Звукова фільма: Корабель комедіянтів (Лявра ля Плянте).
ПАН: Маски Ерв на Райнера.
ПАСАЖ: У нічній мряці.
ПРОМІНЬ: Дикунка.
СІЛЕВЕ: Чия є моя жінка? Ніч у Помпеї.
ФАТАМОРГАНА: Любовна ніч засудженого.
ХИМЕРА: Залюблений небіщик (Ой, та весна!).
УТІХА: Сурми кохання (Мейрі Філбин, Дж. Берімур, Дон Альварадо).

Програма радіо.

Субота 1. II. 1930.

Варшава (1411,7) 20·30 Концерт сибірійського хору. **Краків** (312,8) 16·40 Концерт. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·35 Легка музика. **Ляйпціґ** (259) 19·30 Концерт радіоорхестри. **Братислава** (279) 17·50 Солісти. **Талін** (296) 20·15 Танкова музика. **Льондон** (356,3) 17·45 Органи. **Берлін** (418) 16·30 Концерт. **Стокгольм** (436) 18·30 Провінціональна авдиція. **Рим** (441) 17·30 Пополудневий концерт. **Лянгенберг** (473) 12·10 Механічна музика. **Прага** (487) 19·05 Музика дутих інструментів. **Міляно** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) 19·30 Грамофонові платні. **Відень** (516,3) 15·30 Жіноча орхестра. **Рига** (525) 19·03 Концерт. **Мюнхен** (533) 17·25 Популярний концерт. **Будапешт** (550) 12·00 Дзвони. **Москва** (825) 15·30 Камеральна музика. **Ленінград** (1000) 15·40 Пісні і музика. **Харків** (1304) 18·30 Трансмісія. **Париж** (1725) 17·30 Танкова музика.

Неділя, 2. II. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Симфонічний поранок із Варшав. Фільгармонії, 16·00 Народини книжки (відч.) **Краків** (312,8) 19·50 „Село й місто в поезії“ з репитаціями (Галушка). **Познань** (334,8) 21·45 Весела авдиція. **Катовиці** (408,7) 10·15 Трансмісія богослуження з костела Вел. Пекарів (Шлеськ) 17·50 „На шахівниці“ авдиція (Мошковський). **Ляйпціґ** (259) 16·00 Люкреція Борджія (драма В. Гюго). 20·00 Вірний музик (ком. опера). **Братислава** (279) 9·30 Реліг. музика. 19·00 Танк. муз. **Талін** (296) 19·00 Популяр. концерт. **Льондон** (356, 3) 16·00 Церковна кантата Баха. 17·00 Концерт радіоорхестри. 18·45 фортеп. репіталь. **Штутгарт** (360) 14·00 Холодне серце (авд. для дітей). **Берлін** (418) 15·00 Т. Чокор читає власні баляди. 16. Концерт квартету. **Стокгольм** (436) 14. Симфонічний концерт. **Рим.** (441) 10·00 Релігійна музика. 21·00 Мефісто (оп. Боїта). **Прага.** (487) 11·15 Муз. поранок (твори Кареля). 20·00 Концерт Чеської Фільгармонії. **Відень** (516,3) 19.00 Концерт Студ. Хору. **Будапешт** (550) 19.25 Із. Ноdь. 17 Чедень: Мадярські пісні (циг. орхестра). **Москва** (825) 19.00 Народній вечір. **Ковно** (1935) 19·30 Вечірня музика. **Харків** (1304) 9·00 Недільний концерт. 19·30 Вечірній концерт. **Париж** (1725) 21.00 Концерт.

Подяка.

Усім, що своєю участю в похоронах бл. п. о. Михайла Мрозовського віддали йому останню прислугу, та всім, що причинилися до звеличання його похоронів, складаємо оцим щиру подяку. — Зокрема дякуємо Впр. Духовенству з деканальному і з сусідніх деканатів за участь у похоронах; за прощальні слова Впр. о. Пиховi з Ниновичі, о. Гарбачеві з Мацькович і о. Рудавському з Сосниці. Дякуємо також ВП. П. Злобогам з Заліської Волі за поміч у цім великім нещастю. ВП. П. Брунгель учительці з Заліської Волі зі Сестрою, дяконові Іванові Булатові, Студентові Степанові Гірному й начальникові громади, всім з Заліської Волі, ВП. П. Турчановським з Миннів, церковному хорові з Кореници, що своїм прекрасним співом причинився до звеличання сумного похоронного обряду. Дякуємо також директорові школи в Корениці Михайлові Галаневі за прощальне слово над могилою.

Мати, жена з дітьми брати і сестри.

1375 1—1

Подяка.

Почуваюся до милого обовязку зложити Дент. Вп. П. Я. Нассові, Львів, вул. Сикстуська, ч. 17. щиру подяку за лічення й пльомбовання зубів.

Дарія Кендзерська

Янів 29/І 1930. 1378 1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.